

Bánszky Tibor

ANABAPTISTÁK ÉSZAK-MAGYARORSZÁGON, A MAI SZLOVÁKIA TERÜLETÉN

Bánszky Tibor

A reformáció harmadik ágaként induló radikális irányzat képviselői, amibe az anabaptisták is tartoznak, hatalmas kegyetlenkedések, üldöztetések hatására Svájcból, Dél-Németországból, ahol a legelterjedtebb volt a mozgalom, menekültek Morvaországba, Észak-Magyarországra a mai Szlovákia területére... Ez a mozzanat emlékeztet az Újszövetség I. századi történelmére, ahol szintén üldöztetve voltak azok, akik nem a hagyományokhoz ragaszkodtak, hanem Jézus Krisztusnak átadták életüket, mellette kitarítottak.

A történetet több író is úgy kezdi, hogy *Schröter Kristóf*, az evangéliumi szemléletű anabaptisták egyike, már 1523-ban Eperjesen (Prešov) prédikált egy levéltári adat szerint. Hirdette a megtérést, bementést. *Luther Kisszebeni Jánost* küldte el meggyőzésére, ami nem sikerült, sőt maga is csatlakozott hozzá 1526-ban. Az ige megtette a hatását.

Fischer András is a mai Szlovákia területén tevékenykedett. Élete kalandregénybe illő, hiszen annyi mindent élt át és tapasztalt meg Jézus szolgáljaként. Kőrmöcbánya (Kremnica) környékén a németül beszélő lakosság között szolgált. 1529-ben a böjti időszakban érkezett meg Fischer Lőcsére (Levoča) és a lőcsei kápolna malmában prédikált – írja krónikájában *Sperfogel* a lőcsei bíró. Ugyancsak *Sperfogel* szerint nem volt helyénvaló abban az időszakban a templomon kívül prédikálni, ezért az ilyen prédikálásokat titkos prédikálásnak nevezte. Ez történt a malomban is és más helyeken is.

A városi tanács kiutasította Fischert Lőcséről. Így Svedlérre (Švedlár) ment. Itt sikere volt a bányászok és kézművesek között, mert megengedték neki, hogy a helyi templomban prédikáljon. A lőcsei bíró *Mild Gergely* és két tanácsstag *Gütlich Péter* és *Müntzer Péter* visszahívták Fischert Lőcsére. Május 8-án elment feleségével, de május 13-án már le is tartóztatta őket a király felső-magyarországi főkapitánya, *Kacziáner János* és Csicsva várába záratta. Néhány hónap múlva kiszabadultak. Újra Svedlérre prédikált. Megnyerte a nemes *Csetneky* családot. 1530-ban *Bebek Ferenc* gömői főispán megostromoltatta Csetnek várát, hogy elfogja Fischert, de ő elmenekült. Morvaországba ment, Wisternitzben telepedett le. Csak 1536-ban tért vissza a

Felvidékre, Gömör megyébe.

I. Ferdinánd király az anabaptistákat üldözni kezdte Morvaországban. Felvidéken is sokakat megfenyegettek, bántalmaztak. *Fischer* is *Bebek István* kezébe került, amikor Krasznahorkaváralján a malomban prédikált. Rövid fogság után a várfokáról ledobatta 1540-ben.

Nyári Ferenc és *Bakyth Péter* főurak Morvaországból telepítettek át hutteritákat felvidéki birtokaikra 1546-ban. A hutteriták nagyon ügyes kézművesek, fazekasok, orvosok voltak. A közös munka jellemezte őket. Ez is hozzájárult az áttelepítésükhöz. *Dvořák* és *Pospíšil* szerint még *Comenius (Ján Ámos Komenský)* is merített pedagógiai tanaikból. *Nyári Ferenc* Pozsony megyében telepítette le őket: Jókút (Kúty), Alsódiós (Dolné Orešany), Berencsváralja (Podbranč). *Bakyth Péter* Nyitra megyében helyezte el őket: *Holics (Holič)*, *Ószombat (Sobotište)*, *Sasvár (Šaštín-Stráže)*.

1548 márciusában *Ferdinánd* király vallásüldöző rendeletet adott ki az anabaptisták ellen. *Bakyth* el is kergette őket a birtokáról, javaikat eltulajdonította. *Nyári Ferenc* nem volt ennyire kegyetlen. Azonban hirtelen meghalt. Visszaszivárogtak az elmenekültek. *Ferdinánd* király halála után elkezdődik a hutteriták aranykora, ami egészen a törökellenes háborúig tart 1593-1608. Ezután átértékelték azt, amit Morvaországban is: az udvarokat kirabolták, tönkretették. Bár *Beck* szerint Morvaországban a helyzet nyugodtabb volt, és hála a bölcs gazdálkodásuknak volt elegendő élelmük, sőt segítettek a környezetükben élőknek is.

Bethlen Gábor Erdélybe akarta telepíteni a hutteritákat, mivel ügyes kézművesek voltak, hogy fellendítsék a helyi kézművességet és ipart. 1621-ben sikerült is ez az igyekezete, amikor a mai Szlovákia területéről elindul az első hutterita csapat 85 személlyel.

A habán udvarok fokozatosan magukba zárkóztak, missziós tevékenységük alábbhagyott, majd megszűnt. Az uralkodó hatalom és a jezsuiták már nem támadták őket nyíltan, különböző eszközöket használtak a „megtérítésükre”. *Mária Terézia* uralkodása alatt bevezették a kötelező mise látogatást. 1790-ig fokozatosan megszűntek a habán udvarok a mai Szlovákia területén.

Felhasznált irodalom

- *Dvořák, V., Pospíšil, V. (eds.) (1989). 100 let života víry 1885 - 1985. Praha (Bratrská jednota baptistů)*
- *Estep, William R.: Az anabaptisták története 3. kiadás <http://goo.gl/gCNx0d>.*
- *Mészáros Kálmán: Evangelizációt szerveztünk Isten országa terjesztése céljából, Budapest 2009.*
- *Minárik Peter: Reformáció a Szepességben, Budapest 2007 <http://diplomovka.sme.sk/zdroj/3200.pdf>.*
- *Sopko, J.: Kronika Levočského richtára Sperfogla – Kroniky stredovekého Slovenska, Budmerice 1995, 272. old.*
- *Szebeni Olivér: A baptista egyház történeti gyűjteményei http://www.c3.hu/~mev/tartalom/98_1_2/szebeni.htm*
- *Szebeni Olivér: Anabaptisták, 1980, Budapest.*
- *Szóllós János: Anabaptisták - előadás.*